СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 107. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 12-го травня 1941. No. 107. Jersey City, N. J., Monday, May 12, 1941. VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СОВЕТСЬКО-АМЕРИКАНСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПАКТ СТАВ „МЕРТВОЮ БУКВОЮ"

НЮ ЙОРК. — У вашингтонських офіційних колах говорять, що торговельний пакт, заключений між Америкою і Советами, вдійсности став „мертвою буквою". Справді його формально ніхто не уневажнив, але внаслідок війни в Европі і внаслідок заключення недавно пакту приязни між Советами і Японією, відносини між Советами і Америкою похолодніли до тої міри, що оба ті краї перестали зовсім співпрацювати. Америка тепер майже нічого не продає Советам. Советські торговельні представники, не маючи що робити і не маючи надії на поправу відносин, починають з Вашингтону забиратись. З другого боку також Совети, від вибуху війни, зокрема від балканської кампанії, перестали цілковито висилати до Америки всякі продукти, зокрема манган.

КОНФІСКАТА НІМЕЦЬКИХ ФОНДІВ.

ВАШИНГТОН. — Головний прокуратор Джексон зарядив конфіскату грошей, які має зложені в банку німецький фабричний трост. На конто тросту американські фабрики, які користуються німецькими патентами, зложили певні суми як оплати за патенти. Тих грошей є щонайменше $250,000. Головний прокуратор хоче змусити цей трост до судових доходжень, щоб у той спосіб вийшло на яв, до якої міри німецькі промислові кола контролюють американські фабрики виробу фарб.

ПОСИЛКА ХАРЧІВ ДЛЯ ФРАНЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол виложив французькому амбасадорови услівя, серед яких будуть доходити до незанятої німцями частини Франції харчі. Коли Франція буде додержуватись тих застережень, то харчі будуть далі доходити, по два кораблі що місяця. Колиж Франція ті услівя поламає, відразу наступить зупинка харчів.

МЕНЗІС ПРО ПОЛОЖЕННЯ АНГЛІЇ.

ВАШИНГТОН. — Австралійський премієр Мензіс сказав перед журналістами, що Англія при помочи Америки вже незадовго здобуде повітряну перевагу над Німеччиною і від тоді пічнеться зворот у цій війні. Тоді Англія за кожну тону вибухового матеріялу, киненого німцями на Англію, скине дві тони на Німеччину. Це знає Німеччина, тому така буде пробувати підбити Англійські острови, ще заки зачне напливати масово поміч з Америки.

ЗУПИНКА ІТАЛІЙСЬКИХ ДОБРОДІЙНИХ ЗБІРОК.

НЮ ЙОРК. — Великий концерт у Медісон Сквер Гардені, який задумували влаштувати американські італійці, щоб у той спосіб зібрати фонди на ріжні добродійні цілі в Італії, не відбудеться. А то тому, що департамент стейту відібрав комітетовим дозвіл на збірки. До департаменту стейту вплинули скарги на італійців, що вони збирають в Америці гроші і їх опісля зуживають на політичні цілі.

ГРЕКИ ПРОДОВЖУЮТЬ АКЦІЮ.

НЮ ЙОРК. — Грецько-американський помічний комітет заявив, що він буде далі збирати фонди на поміч Греції. Бо Греція ще не є в цілости окупована німцями. Є ще великий остров Крета, де міститься грецький уряд і частина грецьких збройних сил. Колиб одначе і той остров був окупований німцями, комітет своїми збірками буде помагати грецьким збігцям, а також частину фондів зберігатиме на повоєнний період.

ЛЯ ҐВАРДІЯ ПРО ЗАВДАННЯ МІСТ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія заявив, що великі американські міста вже тепер виробляють пляни, що робити, коли закінчиться війна і воєнний промисл буде припинений? Він казав, що є вже вироблені пляни ріжних міських робіт на висоту коштів трьох біліонів долярів. Ля Ґвардія також говорив, що в сучасну пору міста роблять підготовки до протилетунських нападів і бомбардування.

ВИДУТТЯ ЗЕМЛІ.

БОН КАРБО (Золорадо). — В копальняній околиці почало нагло повставати видуття землі. Місце, на 150 стіп завширшки, почало нагло підноситись до гори і немов творити велику миляну баньку.

КУШНІРІ ДІСТАНУТЬ ПІДВИШКУ ПЛАТ.

НЮ ЙОРК. — 20,000 кушнірів з нюйорської околиці дістануть поважні підвишки заробітних плат, на збірну суму півтора міліона долярів. Вже майже всі робітничі юнії в Ню Йорку й околиці добились підвишки заробітних плат, а то тому, що кошти життя постійно ростуть вгору.

ВЕЛИКА ОБЛАВА НА ІТАЛІЙЦІВ

Вслід за облавою на німців судові власти зарядили широку облаву на італійців, яких зловлено і арештовано в Ню Йорку 55, та відослано їх до Еліс Айленду в ціли депортації. Із зловлених велика більшість була кухарі та корабельна обслуга. Вони залишились перед війною в Америці й опісля не хотіли вертати до дому. В тім числі є також чимало осіб, які належали до персоналу італійського павільону на світовій виставі. Облава триває далі. Власти незадоволені з того, що та облава вийшла на яв і її опублікували американські газети. Ця облава мала залишитись в тайні.

Крім облави на поодиноких осіб зачнеться незадовго широко закроєна розправа проти багатьох чужинецьких організацій, які повинні були реґіструватись, а не зареґіструвались. До цього назначено відповідне число дослідників, які будуть розбирати діяльність кожної організації окремо. І коли знайдуть, що діяльність якоїсь організації не була шкідлива для Америки, то обійдуться з нею ласкаво. Каратимуть ті, які працювали на шкоду Америки.

АМЕРИКАНСЬКІ КОРАБЛІ, НАЛАДОВАНІ ВОЄННИМИ МАТЕРІЯЛАМИ, ПІДУТЬ НА ЧЕРВОНЕ МОРЕ

Американська морська комісія заявила, що вслід за оголошенням президента, що Червоне море є доступне для плавби американських торговельних кораблів, вкоротці буде вислане відповідне число наладованих кораблів на Червоне море. Ці кораблі будуть уникати Атлянтику, а підуть через Тихий океан, опісля через Індійський, до Червоного моря. В першій посилці їх буде 27. Вкупі з тим дипломатичні кола спекулюють, чи ті кораблі матимуть також воєнну охорону? Така охорона, це булоб конвоювання. А що такої охорони потрібно, свідчить факт, що німецький і італійський уряди загрозили, що будуть затоплювати ті кораблі, як лиш їх стрінуть на морі.

В офіційних колах говорять, що справа конвоювання вже в найближчім часі вирине на сам верх і уряд рішиться в один бік, або другий. Після того, як чотирох секретарів — Гол, Накс, Стимсон і Викард — висловились прилюдно за такі конвої, до слова прийде президент Рузвелт. Кажуть, що він у своїй прилюдній промові, яку має виголосити в наступну середу перед всеамериканським союзом, порушить справу конвоїв і заявиться за конвоювання.

МАСОВІ БРИТІЙСЬКІ НАЛЕТИ НА НІМЕЧЧИНУ

Можна завважити, що налети британців на німецьку територію змагаються з кожним днем. Обіймають вони щораз більші простори, а далі є вони щораз сильніші й щодо числа атакуючих літаків. В останніх бомбардованнях німецьких пристаней і міст, включно з Берліном, брали участь летунські формації, що мали від 300 до 400 літаків.

ЗАТОПИЛИ ВЕЛИКИЙ НІМЕЦЬКИЙ КОРАБЕЛЬ

На Індійськім океані затопив британський кружляк німецький корабель, мабуть той, що називався перше „Альберт Балин", коли був пасажирським кораблем, що плив між Европою і Америкою. Тепер його німці узброїли і вживали до нападів на британські торговельні кораблі. З того, що британський кружляк був легко ушкоджений, видно, що мусіла відбутись битва між обидвома кораблями. З німецького корабля виратувано усіх британців, в числі 27, що були в німецьким полоні. Всього виратувано тільки 52 осіб, а затоплений корабель мусів мати кілька сот залоги. Решта, як виглядає, пішла на дно.

ІТАЛІЙЦІ ПРО СВОЮ ПЕРЕМОГУ

„Ню Йорк Таймс" подає через свого кореспондент з Риму звідомлення італійської преси та міністерства війни, в яких кажеться про успішні італійсько-німецькі налети на британській конвой, що супровожав торговельні кораблі. Напад мав відбутись на тій вузині, що є між Сицилією і Африкою, де найлекше італійцям нападати. Так виглядає, що властиво найбільше нашкодили німецькі летуни, бо мали завдати шкоду двом британським панцирникам, двом кружлякам, одному контрторпедовцеви, одному корабleви, що приміщує літаки та трьом торговельним кораблям. При тому була теж і боротьба в повітрі між британськими летунами і німецькими та італійськими. Покищо нема ніякого потвердження щодо ушкодження, завданого британським кораблям. Італійці ще подають, що сторпедували британський кружляк на Егейськім морі. Кореспондент каже, що колиб це все було правдою, то те італійське звідомлення можнаб назвати „чорним днем" для британців. Але чи так воно є, щойно покажеться.

БРИТІЙЦІ В АСМАРІ.—Засмалені обличчя, отінені шоломами від сонця, ці жовніри зо шкотського полку, під генералом Вейвелом, ввійшли до міста Асмари, столиці бувшої італійської кольонії Еритреї. Британці заняли ту кольонію 1. квітня цього року. (Світлина з британських жерел).

РОЗКРИВАЄТЬСЯ СТАЛІНСЬКИЙ БЛАХМАН З ЮГОСЛАВІЄЮ

МОСКВА. — Як тому місяць Совети поспішились заключити з Югославією договір приязни і ненападу, советські газети були переповнені статтями на тему „словянської дружби", солідарности і тим подібного. Сталося це, як відомо, на передодні німецького нападу на Югославію, себто тоді, коли Совети вже були повідомлені офіційно Німеччиною, що буде війна. Тепер, цілком несподівано, повідомлено югославянське посольство в Москві, що советський уряд вже його не визнає. Це посольство було дуже велике, бо Совети покористувались москвофільством Югославії й використовували посольство для своїх цілей. Тепер його зліквідували, як і зліквідували ще посольство Норвегії й Бельгії, які досі визнавали. Та те останнє не зробило на нікого такого враження, як поведення Сталіна з Югославією.

ЧИ НЕ ПРИСТУПЛЕННЯ ДО ДЕРЖАВ „ОСІ"?

Дипломатичні кола погоджуються з одним: Щось радикально змінилось від часу, як вернув до Москви німецький амбасадор з новими інструкціями Гітлера. Замітне те, що кажеться, ро Німеччина була запропонувала СССР ще тому місяць приступлення до спілки Берлін-Рим-Токіо. Про це згадує тепер советська „Правда" і додає, що тоді ще не була пора на те. З того можнаб заключати, що саме тепер надійшла властива пора. Ще далі обговорюють у дипломатичних колах советські крутійства з їхньою „поганою" Болгарії й Мадярщині, з їхньою допомогою Румунії, а зокрема їхне крутійство з Туреччиною.

НАГЛЯДНІ ЗМІНИ.

Що наступили якісь наглі зміни з хвилиною, як Сталін перебрав премієрство, видно теж по тому, що тепер пише преса. Вона, як знаємо, зараз заперечила, будьтоби Совети громадили якісь війська проти Німеччини. Дехто каже, що Сталін таки надіявся нападу Німеччини і тому пішов їй назустріч у всьому, ще [illegible] вона могла [illegible] домагання. З Англією крутять Совети на інший спосіб: кажуть, що не могли з нею дійти до ладу тому, що вона не хоче визнати територій, що їх забрали Совети від Польщі, а теж загарбання Латвії, Естонії і Литви.

ДОЧКА ПОКІЙНОГО ОТЦЯ ПИКА ВРАТОВАНА.

МОСКВА. — Американські приятелі Покійного о. Олександра Пика, довголітнього українського греко-кат. священика в Мікіз Ракс, а потім канцлера Української Католицької Дієцезії, дістали не так давно телеграму, щоб ратувати Ірену, дочку Покійного, від смерти інтервенцією в американськім уряді, бо засуджена советським судом на смерть є американською громадянкою. Заходи американського уряду, зокрема американського амбасадора в Москві, Лоренса А. Стайнгардта, мали по довгих трудах той наслідок, що п-ну Ірену Пик вратовано. Остання телеграма була вислана до о. Льва Чапельського, українського греко-кат. священика в Елизабет, Н. Дж., з проханням, щоб прислати гроші на дорогу до Америки. Молода, 23-літня студентка, Ірена була засуджена враз з 40 іншими молодими українськими студентами і студентками, що вчились на Львівськім університеті, за нелояльне ставлення до Советів і участь в українській революційній акції. Юнайтед Прес подає з Москви, що згідно з тим, що каже панна Пик, ледви чи хто з тих 40 обвинувачених вийшов з життям. Панна Пик виїхала була зо Злучених Держав разом з мамою і сестрами до Галичини ще в 1928 році.

НІМЦІ ДИВУЮТЬСЯ.

БЕРЛІН. — Наційстівська преса подає тепер дуже обширно про промови секретаря Стимсона, Накса, Гола чи британського амбасадора Галифекса. Каже, що всі вони підготовляють американський нарід до участи в війні. Преса дає до зрозуміння, що німці досі вважали Англію своїм „історичним ворогом", а тепер виходить, що Злучені Держави стають „ворогом ч. 1".

ГАЙДА ПРИГОТОВЛЯЄ ІТАЛІЮ НА ВІЙНУ З АМЕРИКОЮ.

РИМ. — З того, що пише найвизначніший італійський журналіст, Вірджініо Гайда, виходить, що Італія вже втратила всяку надію, щоб далось відтягнути Злучені Держави від участи в війні.

МИ ВЖЕ В ВІЙНІ.

КАІРО. — Таке заявив найстарший син американського президента, капітан Джеймс Рузвелт, що саме прибув до Єгипту, щоб приглянутись воєнній ситуації. Він казав, що Злучені Держави є вже в ній з тим винятком, що ще не висилають війська.

БРИТІЙСЬКІ ВТРАТИ.

ЛОНДОН. — Британська адміралія оголошує, що Велика Британія втратила на протязі перших місяців біжучого року, включно по кінець квітня, кораблів на суму 1,500,000 тон. В квітні втратила 106 кораблів на загальну суму 488,124 тон. В тому є вже враховані втрати в кораблях тих держав, що воюють по стороні Британії. Це останнє особливо важне, коли мова про місяць квітень.

ПРОТИ НАЦІЗМУ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО. — Підносяться голови остороги перед націстівською „пятою колюмною", що намагається поширювати в Японії націонал-соціялістичну ідеольогію.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

БУДЕТЕ РАДИТИ У ВАЖКИЙ ЧАС

Витайте Делегати на XX. Конвенцію У. Н. Союзу, нашої найстаршої народньої установи в Америці!

Витайте ті, в яких руки віддало членство У. Н. Союзу не тільки добро своєї організації, але, до певної міри, честь та добро американсько-українського громадянства.

Витайте ті, від яких волі й розваги залежить під теперішню пору закріплення нашого народнього життя в Америці й гідне заманіфестовання наших почувань супроти нашої американської землі.

Витайте ті, що певно ще й тим разом високо піднімете ті демократичні ідеї, яких перемога повиннаб принести визволення теж і тому поневоленому українському народови, з якого всі ми походимо.

Витайте ті старі труженники, яким завдячуємо те, що наша славна організація видержала і далі видержує усі ті, так многі, так сильні й так часті удари, що сипались і далі на неї падають з боку ріжних ворогів — чужих і своїх.

Витайте і ви молоді, що ставляєте перші кроки в нашому громадському життю, та вже в молодому віці зазнали великої почести бути делегатами на Конвенцію тої організації, що є нашою славою в Америці й поза нею.

Усіх вас витаємо в такий самий щирий спосіб, в який витала „Свобода" тих перших делегатів, що то збирались на наради 22. лютого 1894 року, щоб покласти підвалини під той наш У. Н. Союз, до якого повстання „Свобода" накликала, якого ідеали вона укладала.

А коли будете радити, Шановні Делегати, так памятайте, що у всьому повинно бути на першому місці — загальне добро. Бо У. Н. Союз не був і не є тільки бизнесовою інституцією. Він повстав з бажання наших людей служити вищим справам: громадським й ідейним, що звязані з нашим тутешнім життям, як і допомогою нашим братам у старому краю добитись кращої долі й волі.

Так і надалі повинно остати, бо з того не то, що нема ніякої шкоди У. Н. Союзови, але навпаки, ось ті Союзові ідеали є тою великою притягаючою силою, завдяки якій У. Н. Союз так гарно розвинувся і згуртував при собі наш найкращий елемент.

А далі памятайте і на те, що У. Н. Союз, це те добро, що зістало нагромаджене тяжкою працею і посвятою тисячів наших працівників. У. Н. Союз — це теж і те чисте, чесне й патріотичне імя, яке треба пошанувати культурною поведінкою і розумною думкою, щоб тим ще збільшити ось так призбираний моральний капітал на те, щоб його можна було тепер використати в ще більшій мірі ніж досі — для нашого добра. Як знаємо, маємо досить чужих ворогів, що хотілиб знищити цей наш капітал. Тому не будьмо в ту важку хвилину хоч самі собі ворогами!

РЕКОРДОВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ

Кожному, хто цікавиться рекордованням української пісні та слідкує за цею кампанією в часописах, перше всього кидається в очі те дивне становище, яке супроти цеї справи забрали деякі наші угруповання, окремі особи й деякі часописи. Одні ту справу старанно попирають, другі тихо саботують, треті ігнорують замовчують, четверті отверто плюгавлять та дискредитують, а пяті зайняли позицію — „ні так, не так", про яку апостол Павло сказав колись: „ти ні теплий, ні холодний, — маю тебе виблювать". З цього можнаб набрати враження, начеб то була чиясь персональна справа, чужа загалові, або продаж нікому непотрібної речі, чи публічна розвага, якою в ці часи займатись серіозним людям і ни личить і соромно і каригідно. Звичайно, що при таких умовах справа посувається черепашою ходою через канави, колоди й пеньки, які їй ставлять зо всіх боків. А так воно не повинно бути.

Рекордованням пісні Конгресовий Комітет започаткував велику акцію рекордування нашої музики взагалі, акцію надзвичайної, культурної, а в далечині можливо й політичної ваги. Пісню-ж поставлено в першу чергу як високоцінний, випробований репрезентативно - пропаґандний чинник, національно виховуючий, високовартісний естетично і найбільш потрібний для нашого загалу й практичних завдань нашої американської дійсности. За піснями повинна піти до рекордовання й швучна музика, вокальна та інструментальна. Це буде залежати звичайно від того, як поставиться до цього великого завдання загал і чи підопре його своєю жертвенністю, як це робив в інших випадках і ділянках. Отже з огляду на недостаючу інформацію нашого громадянства в цій справі, та завіруху, яку навкруги неї підняли деякі особи, хочу подать і свій голос, бо власне мені доручено Конґресовим Комітетом це рекордування.

Смішно й нудно знову піднімать та обговорювать всім знайоме питання про всебічну вартість нашої пісні, як художнього, історичного, політичного та літературного памятника й чинника, й тої ролі, яку вона відограла в життю українського народу на шляхах трагічної історії його культурного, морального й політичного розвитку. Заперечувать, квестіонувать, чи легковажить це питання, можуть тільки цілковиті ігноранти, або ті, що грають на руку нашим ворогам, яким за всяку ціну хочеться доказать за російською формулою, що нас „нет, не било, і не может бить". Бо кожному найменш освіченому українцеви відомо, що українська пісня це один з тих чинників, що зберігли український нарід від національної загибелі серед страшних політичних хуртовин і бур, що вона й досі животворче, чудодійне джерело української національної свідомости й духового здоровля. Тож говорить про це не приходиться.

Значіння-ж української пісні, як могутнього пропаґандного та репрезентативного чинника, блескуче доказала світова подорож Української Капелі (Укр. Нац. Хор) під моїм проводом, яка проголосила по всьому світу імя України й нагадала всім, і друзям і ворогам, про визвольні змагання й політичні права нашого народу. І то власне в ті часи, коли нічого не могли вдіять ні дипльомати, ні кров наших героїв. Чужоземна преса тих часів писала: „Українці розумні у виборі своєї пропаганди: не роздають брошур та мап, не говорять промов, а тільки співають. Бо брошур ніхто не читає, промов ніхто не слухає, на мапи ніхто не дивиться", а пісню слухає кожний і з нею усвідомлює собі, що то є Україна.

Не менш дико й зайво в сотий раз доказувать національно виховуюче значіння української пісні, яка говорить до нас голосами наших предків, всеї нації, розказує минуле, наказує на будуче, запалює душу, гартує волю й наповнює серце любовю та жадобою свого, живить серце старикам, а молоді отвирає очі на рідний український світ, який пізнавать вона щойно вчиться. Особливо це останнє набирає ваги тут, в Америці. Бо з сумом треба сказать, що наша молодь, народжена тут, майже нічого не знає про свою стару батьківщину. Її знання „українського" по більшости обмежуються дуже скромними відомостями, які вона дістає з тих наших часописів, що видавані анґлійською мовою. Між тим молодь є в тому віці, коли чуттєвий чинник грає найбільшу ролю в формуванню душі, коли ідеї, думки й поняття доходять до голови й душі найшвидше чуттєвим шляхом, а потреба любить щось прекрасне, потреба самопожертви для чогось вищого стає другою натурою. Отут і треба нас запитать: звідки та молодь набере тих суто-українських вражінь, якіб наповнили її душу теж і любовю до України, як чогось хоч не знаного, але високого і святого, до чого лине душа й за чим болить серце. З яких джерел поплине в душу нашої молоді жива і творча вода чуття, яке керує чином? Може з тих рекордів, що їх тепер маємо, якими ображаємо й Бога й людей, та які старанно рекламуємо для продажі!?

Крім того не треба забувать, що українська пісня, як і вся музика, має свій стиль виконання, власні своєрідні й оригінальні його художні засоби. І тих засобів, того стилю не можна знайти в нотах, ні в підручниках, бо вони мають коріння в народніх засобах та передаються по традиції. Ноти-ж є кріптограма, і їх можна заграть, чи заспівать так, що нічого не залишиться від того, що там написано. Тож для їх виконання й існують учителі та школи. Тих шкіл нашої пісні ми не маємо. Звідки-ж набере наш молодий американський співак, чи дириґент того стилю, тої традиції виконання, коли він нічого не чув, а зразків добрих не має, лише ті рекорди, про які скажемо нижче.

Ми вже тепер бачимо, як наші дириґенти починають застосувати до нашої пісні ті способи виконання, які вони чують в російських так званих „козачих" хорах, або кабацько-російських „циганських" рекордах. Деякі-ж просто беруть з тих репертуарів речі для своїх хорів. Хіба ми не чуємо, чи не читаємо в програмах наших концертів „Занесло тебя снегом Рассія", тільки змінивши слово „Россія" на „Україна", або знаменитую шевку „Вечерній звон" та ще й з польським приспівом „Еще кую, кую, куі", або жидівську „Колеса крутяться"? І це в той час, коли маємо неймовірно багату літературу! Хіба не чуємо диких „джіпсі"-вигуків, на кшталт кабацької російської „циганщини", яких деякі дириґенти осмілюються начіплювать на українську пісню. А чи не грають наші оркестри, та чи не оголошують наші радіопрограми російську пісню „Вніз па матушке па Волгє", як українську симфонію, або чи не співає за столом наша молодь російсько-„кавказької" — „Випьем ми за Мішу, Мішу дорагова", та чи не танцює наша молодь якоїсь чудернацької „Коробочки", що є неграмотною й незграбною перерібкою російської „Ей палним, пална коробушка"!? Отже відсутність добрих українських зразків пісні й музики роблять більшу шкоду, ніж русифікації, та пацифікації, бо в корні затроюють нашу молодь, її душу й змисли, та роблять з неї, не зважаючи на її добру волю й бажання, національний „ерзац". А прецінь таких скарбів пісні як український нарід ніхто не має!

Позволю собі тільки назвать кляси нашої пісні, застерігаючи, що кожна кляса містить в собі сотки окремих пісень тільки записаних, а тисячі не записаних. Тож маємо: Щедрівки, Колядки, Веснянки, Купальські, Обжинкові, Весільні, Релігійні, Козацькі, Чумацькі, Станові, Родинні, Колискові, Любовні, Вулишні, Історичні, Думи, Сатиричні, Гумористичні, Пяницькі, Бурлацькі, Робітничі, Баляди, Пісні до танцю, Пісні при столі, Діточі, Лічилки, Замовлення, Заклинання... і т. д. Отже, коли всі народи дбають про збереження й рекордування своєї музичних і пісенних скарбів, то що ми зарекордували з наших необчислених, неймовірної ціни скарбів? Аж... нічого!! Рекорди, які тепер маємо та старанно їх реклямуємо і перегравмо у себе вдома, й на радіо — це базарний крам, розрахований на бизнес і на самий низький, некультурний смак. З боку художнього, естетичного, це є найгірший ґатунок нездарної дешевки, національно розкладаючої, репрезентативно понижуючої, — а виховуюче шкідливої. В цьому мотлоху, як у помийниці топе скільки приличних рекордів, а решта — то жах. Чужий чоловік з тих рекордів набере поняття про нашу культуру не вище, ніж про культуру дикунів, які пожирають місіонарів. Отже де є правдиві зразки нашої чудової пісні? Нема.

Між тим наш дорогий та неоцінений пісенний скарб вимирає на наших очах.

Старі люди, які дещо запозичили від своїх предків, вимирають, не передавши новому поколінню нічого, а нове покоління, колиб і хотіло, нічого не моглоб взять від них, бо ті страшні часи, що їх тепер переживаємо, не сприяють ані творенню нового, ні збереженню старого. Війни, революція, чужинецька окупація, духовне й фізичне нищення українського народу голодом, пацифікаціями, переселеннями і т. д., а головне чужою школою, не сприяють українському мистецтву, а вбивають його. Вимирають також і інтеліґентні носії пісні, а з ними переривається й нитка художньої традиції її виконання. А все добиває штучна механічна музика.

Отже на американських українців Доля, й Історія поклали тяжке, але благородне завдання, спасти хоч що небудь з цього всеукраїнського погрому, хоч щонебудь зберігти з минулих скарбів та в науку будучому поколінню. В це завдання входить і рекордування української музики. Нема сумніву, що без огляду на розбіжність в думанню, суперечки, та ріжні перешкоди, наше громадянство вийде з честю з цього положення, як воно й раніш виходило у подібних випадках, та доконає цього великого діла. Та проволікають, чи затягувать справу і зводить над нею непотрібні дискусії ніяк не можна, бо час і життя несуть нові турботи й ставлять кожного нового дня нові завдання до виконання. Тож коли в справі рекордування покладать надії тільки на замовлення рекордів, то справа буде йти таким темпом як зараз, а тоді їй кінця краю не видно й не бде. Тому треба не тільки замовлень, але треба теж і жертвенности та попертя з боку широкого загалу. Треба, щоб за справу взялись наші орґанізації, хори, дириґенти, Всечесні Отці й парафії. Тоді тільки можна й буде розвернуть роботу на широку скалю, бо охватить всі роди нашої пісні двадцять рекордами не можливо. Треба десятків рекордів з сотками пісень. Не кажу вже про широку музику. Але покищо треба довести до кінця хоч те, що почали. Тож коли все намічене й запроєктоване стане завершеним, то буде доконане велике діло, надзвичайної культурної ваги, а українська нація одержить новий пашпорт культурности, який їй скоро буде потрібен. Знову американські українці поставлять собі на вічні часи памятник. Треба тільки єдности, а не сварок. Треба попертя однодушного від усіх, включно до наших артистів та дириґентів, яких безпосередньо ця справа торкається, а які до цього часу навіть пера в чорнило не вмочили, щоб сказать своє авторитетне слово, а не те, щоб що небудь зробити.

В евентуальній програмі рекордування намічено такі пісні: Колядки, Щедрівки, Веснянки, Канти, Історичні, Чумацькі, Козацькі, Стрілецькі, Побутові Колискові й жартовливі. Треба пошкодувать, що при обмеженій кількости рекордів не можна записать нашу церковну музику, але це справа окрема і потребує окремого вирішення. Намічається репрезентація якнайбільшої кількости композиторів, аби показать ріжні напрямки хорового опрацювання пісні, про яку празький проф. Неедлій сказав: „Українські композиції називають це скромним іменем аранжировка пісні. Між тим то є мистецтво самобутнє, оригінальне, самоцінне й високе, якого жадний нарід не має і яким Україна має право гордитися".

До виконання маються бути притягнені теж і найкращі хорові сили Ню Йорку. Але успіх всього залежить від часу. Тож не гаймось!

Д-р Олександер Кошиць.

АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ.

БОГДАНКО

Історичне оповідання з другої половини XVI століття.

(9)

— Станеться, як бажаєш, — сказав урочисто князь.

Петро пішов по коні, Богдан іще залишився. Та про що ще було балакати? Стояли всі мовчки, договорюючи те, що мали ще сказати, сумними очима...

Петро привів коні, з ним приїхало двох юнаків.

— Батьку-князю, — сказав Богдан, цілуючи його в руку, — невже ви пустите нас у світ далекий без зброї?

— Правда, — сказав князь, — я й не подумав про це гаразд.

Узяв від чотирьох дружинників зброю й пороздавав між них. Відопняв собі широкий меч і припняв його Богданові.

— Хай тобі служить у обороні святого хреста і хрищеного народу в боротьбі з поганцями...

Всі чотири посідали на коні й пігнали що-сили...

*

Виїхавши за межі Ружина, Богданко не знав іще, кудою йому повернути та що робити. Петро радив:

— Передовсім нам треба відшукати сліди тих татар, що в нас гостювали. Поїдемо їх слідами, може, нам поталанить викупити княгиню з неволі.

Рада князеві припала до серця.

В межах свого князівства князь бачив села цілі, недоторкнені татарською рукою. Розпитували стрічних людей, та про татар уже від довшого часу ніхто нічого не чував.

Ночували звичайно по боярських хуторах, де князя дуже радо приймали та гостили. Від князевих дружинників довідувалися люди, яке нещастя скоїлось у Ружині.

По татарах слідів не було. Всі догадувались, що той загін татарський умисне перекрадався пустарями до Ружина, щоб його заскочити несподівано й так помститися на князеві за те, що їх досі погромлював.

І князь знову спинився, наче на перехресному шляху, не знаючи, куди йому повернутися.

Всі радили їхати в Татарщину й там розпитувати за дружину. На це треба лише було добути від пограничного старости письмо, що їде викупити бранців, й перешкоди перейти хоч би всю Татарщину й Туреччину не було. Тих, що викупляли бранців, не чіпали: аби гроші...

І справді князь добув у черкаського старости[21]) потрібні грамоти й пустився зараз у невідому країну.

В Перекопі пішов до мурзи[22]) з поклоном і з добрим золотим бакшишем.[23]) Мурза приняв його ввічливо й заявив, що в часі, коли князеві трапилося нещастя, жаден татарський загін із Криму не виходив. Це були, певно, степовики ногайці[24]) або буджацькі татари[24]), й тому, на думку мурзи, його розшуки по Криму не доведуть до мети...

Вийшовши від мурзи, князь здибав невеличкого чоловіка з грубим, чорним обличчям, таким самим волоссям і з великим носом. Догадався, що це вірменин. Він поклонився князеві низенько й забелькотав поганою славянщиною, переплітаною словами Бог-зна яких народів. Але князь зрозумів, що це один із тих агентів, про яких чував від людей, що вони помагають вишукувати бранців, бо мають звязки з торговцями невольниками по всіх світових невольничих базарах.

— Коли ти з тих, що помагають шукати бранців, то мені саме такого чоловіка треба. Я скористаю з твоєї допомоги, а ти будь певний, що по княжому тебе винагороджу.

Вірменин низько кланявся. Він указав князеві ган,[25]) деб можна приміститися з кіньми та людьми, і там обіцявся поговорити про справу.

Власник гана теж був вірменин, що жив колись і був купцем у Києві і вмів по-українськи. Князь розповів про свою біду, кого шукає, й розказав те, що чув від перекопського мурзи.

— Це може бути правда, що той загін не був з Криму. Але бо й відома річ, що степовики, одні чи другі, не мають іншого збуту на свій товар — а лише Крим, і привозять його або з Очакова морем до Козлова,[26]) або таки через Перекоп, крадькома перед мурзою, котрий за такий товар каже собі платити велике мито.

Аслан — так звався агент — зажадав грошей на готові видатки, боже, мовляв, треба буде з іншими порозумітися листами, а то й поїхати. Не надумуючися, князь сипнув на стіл жменю дукатів, котрі згорнув Аслан, не рахуючи: Він зміркував, що князь — партія, яка не буде торгуватися...

— Щож мені за той час робити, поки ти переведеш розшуки? Яж тут на Татарщині не витримаю...

(Д. буде)

---

21) Черкаси — місто над Дніпром у Черкасах сидів у XVI. в. пограничний староста; на південь від Черкас тяглися степи, які згодом скольонізувала українська людність.

22) Мурза або мірза — татарський військовий старшина зо шляхти татарської.

Перекоп — тат. Ор-Капу, місто на шийці, що лучить Крим із Україною, було колись сильно укріплене.

23) Бакшиш — перське слово: гостинець, подарунок, звичайно — подарунок грішми, хабар.

24) Ногайці — турецьке племя (колись великий народ), живе тепер іще на Кавказі й у Середній Азії; частина їх жила на українських степах, поділялася на кілька орд, що признавали над собою владу татарського хана.

Буджацькі татари — татари, що жили над Чорним морем між долішнім Дунаєм і долішнім Дністром (Буджак — це степ у тих околицях).

25) Ган — заїздний дім.

26) Очаків — місто в лимані Дніпра; тут була твердиня (Кара-Кермень або Озу-Кале), що її збудував 1492. р. татарський хан Менглі-Гірей.

Козлів або Евпаторія (тепер — Ґуеслеве) — місто і пристань на західньому побережжі Криму, славиться памятками татарського магометанського мистецтва (мечет Хан-Джамі з 1552. р.).

GET TOUGH!—Сенатор Клод Пепер з Флориди, радить Злученим Державам поводитися супроти держав оси твердіще й заняти Дакар, Азори, Канарійські острови, Ґрінляндію й Ісляндію. Він заповідає, що Злучені Держави скоро почнуть активно помагати Англії.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЩЕ ПЕҐЛЕР

Признався мені один читач Свободи, що він любить читати „колюмни" Пеґлера, хоча не все їх розуміє. Все таки він подивляє ріжнородність справ, що Пеґлер порушує в своїх статтях.

Він був немало здивований, коли дізнався, що Пеґлер тільки й пише, що цю „колюмну". Він може писати її, деб він не жив. І він їздить по всій Америці, приглядається життї й з нього бере теми до статей.

Нема сумніву, що він має неаби який талан, одначе й правдою є, що й умовини його праці йому багацько пособляють.

НАЩО ЗДАЛАСЯ ПРЕСА

У своїй промові на врочистім святкуванні 121. річниці Індіянаського університету в Блумингтоні ґенеральний менаджер новинкарської спілки „Асошиейтід Прес" звертав увагу на потребу „вільної преси". Він казав, що новинкарські спілки дали американському народові найдокладніші й найбільше всесторонні новинки в цілому світі, а такі новинки мають величезне значіння для — долі краю.

Яке значіння можуть мати новинки для держав?

Він говорив, що в Европі до війни просто дійти мусіло, бо там люди в краях, у котрих уряди контролюють пресу, не знають просто правди про своїх сусідів. З того він доказував, що преса відграє ще більшу ролю, як скінчиться війна й держави стануть укладати мир.

КОЛИ ПОЧАЛОСЯ?

Відомий журналіст Пієр ван Пасен в своїй книжці: The Time Is Now, називає теперішню війну „війною на океані".

Каже він, що вона почалася не в 1939. році, коли Німеччина вдерлася до Польщі, і не в 1938. році, коли Німеччина пішла на Чехословаччину, а ще в 1936. році, коли Мусоліні вислав літаки, а Гітлер военні кораблі для перевозу збунтованих військ з Африки до Еспанії для Франка.

Як знаємо, різні французькі й англійські письменники й журналісти остерігали тоді французький і англійський уряди, але Франція й Англія нічого в цій справі не робили.

ЧОМУ ТАК?

Повіт Насо на Лонг Айленд подав до публичного відома, що в минулому році в тому повіті зросло значно число нещасних випадків. При тому подав теж, що жертвами випадку впало два рази стільки чоловіків, що жінок.

Міг би хтось з того робити висновок, що жінки два рази осторожніші з автами, чи як шофери, чи як прохожі.

На ділі одначе з того розрахунку такого висновку робити не можна. Це можна робити хіба тоді, якби жінки мали справді стільки нагоди бути в випадках, як чоловіки.

Замітно, що в великому журналі „Есквайр" була свого часу поміщена стаття під наголовком: "Ladies are lousy drivers", в котрій доказувано, що не дивлячися на менше число жінок, засуджених за нещасні автові випадки, жінки їздять гірше від чоловіків.

У НАС ІНАКШЕ

Як світ зробив великі очі на вістку, що Сталін, котрий досі був секретарем комуністичної партії, став тепер премієром російського уряду, „Ню Йорк Таймс" звертає дотепно увагу, що цього не можна брати за доказ, що Сталін авансує.

У капіталістичному світі це могло би означати аванс, коли секретар урядової партії стає премієром уряду. Та не в Росії.

В Америці премієр сказав би секретареви партії: „Пане, я вам подиктую лист". В Росії секретар партії каже премієрові: „Молотов, я тобі подиктую лист".

СИМПАТІЇ ДЛЯ УГНЕТЕНОГО

Звертає Вестбрук Пеґлер увагу на цікаве питання: чи заслугує все угнетений на симпатію?

Очевидно багато людей скаже: певно, що так. Можливо, що найшлися би люде, яким гірка доля угнетеного зовсім байдужна.

Пеґлер каже, що є люди, які в нещастю відкликаються до нашої симпатії, але якби вони дісталися наверха, вони самі були би найгіршими угнітачами.

Пеґлер наводить кілька примірів на доказ своєї думки. Найкращим одначе прикладом на це була ми відай Польща.

РЕАЛІСТИ?

Каже італійська газета „Стампа", що італійці привикли дивитися на світ реалістичними, тверезими очима. Поклепавши себе тим по плечах, вона доказує далі, що факти не лишають найменшого сумніву, що війною проти Німеччини й Італії керує тепер не Англія, а Америка.

Справа так не мається. Війною все ще керує Англія.

Чому італійська газета попала на таку думку, не важко догататися. Італійці знають, або відчувають, що війною проти Англії керує й її властиво веде одна Німеччина. Тому італійцям так легко „додуматися", що війною проти держав осі керує Америка. В цьому італійці мають деяку потіху: бачите, не лише ми одні найшлися під кермою іншої держави: це трапилося навіть англійцям.

Звісно, потіха це є, але реалістичного, тверезого погляду, на світ тут ні сліду.

НЕБАЖАНІ ПРИЯТЕЛІ

Веде в Америці кампанію проти дальшої допомоги Америки Англії так званий „Америка Ферст Коміті", старається очевидно приєднати для своєї акції як найбільше прихильників, одначе як Німецько-Американський Бунд заявив охоту підпомагати згаданому комітетові, цей написав Бундові листа, в котрім просить Бунд Комітетові не помагати.

Каже цей Комітет: Знайте, що „Америка Ферст Коміті" не лише не хоче мати членів Бунда в своїй організації, але їх до неї ніколи не пустить.

Сказав про таку ситуацію вдачно Шевченко: Поможи мені, Боже, проти моїх приятелів, бо з ворогами я собі дам самий раду.

З ЧИМ НЕ ГОДЯТЬСЯ

Нараховує Американський Інститут Публичної Опінії, що 63 американців на кожну сотку не годиться з Линдберґом, 24 на кожну сотку годиться, а 13 не рішені, що думати.

Каже цей Інститут, що не годяться американці в такому числі з поглядом Линдберґа, що цю війну виграє Німеччина, і додає, що з цього не виходить, що більшість американців не годиться з усіми поглядами, які висказує Линдберґ.

Маймо надію, що, як Линдберґ скаже, що два рази два є чотири, люди, які з ним не годяться, не скажуть, що це неправда.

ІДЕАЛІЗМ ВИЛСОНА І ЙОГО НАСЛІДКИ

Недавно президент Рузвелт офіційно відкрив памятник для президента з минулої війни, Вудрова Вилсона. Цим памятником є дім, в якім родився Вудров Вилсон, в містечку Стонтон, Вірджінія. Там буде створений свого роду малий музей, в якому буде зібране те, що відноситься до життя Вилсона і його суспільної діяльности.

Відкриваючи цей музей, президент Рузвелт підкреслив великий ідеалізм Вудрова Вилзона. „Він вірив у великі ідеали демократії", говорив Рузвелт, „і вмів за них чином боротись".

Ця характеристика Вилсона вцілости правильна. Це під його проводом Америка вступила в минулу війну під ідеалістичним гаслом „забезпечити в світі демократію". Це він видвигнув ті гарні і шляхотні засади (14 точок), на основі яких мав по війні перебудуватись світ. Це він завзято обстоював ті точки підчас свого побуту в Европі, звідки відїхав крайно розчарований, коли переконався, що европейські політики думають відмінними від нього поняттями.

Разом з Вилсоном поганого посмаку дістала ціла американська нація. Зараз по війні в Америці потворились сильні ізоляційні струї, які з огірченням відвертались від Европи плечима і говорили, що відтепер Америка не буде втручатись до европейських справ, а буде жити в ізоляції. В конгресі, під проводом покійного сенатора Бори створився сильний бльок, який не допустив до ратифікації Версайського договору, а навіть не допустив до того, щоб Америка вступила в членство Ліґи Націй, хоч сама ідея Ліґи Націй зродилась була в Вудрова Вилсона і це він в перших початках найгарячіше її піддержав. З другого боку, Клеманко в початках клив собі з цієї ідеї і казав, що ЛіґаНацій не матиме до розпорядимости відповідної мілітарної сили, вона нічогісько не вдіє, а найвище перетвориться в клюб безплідних політичних балакунів. Опісля французькі й англійські політики зрозуміли, які великі себелюбно-національні користи криє думка Ліґи Націй для Франції і для Англії. І взялись за її реалізацію. Але їхній себелюбний підхід якраз розчарував американських політиків і цілу американську націю.

Американська Нація, зокрема її военні ветерани, почали з огірченням говорити про минулу війну і про її високопарні кличі. „Ми бились з вірою, щоб забезпечити в світі демократію, а ось що з того вийшло", почали вони говорити, заявляючи, що „вже ніколи не підемо до війни, веденої на европейському континенті".

Це рішення, скріплене відмовами европейських держав сплачувати Америці военні довги, відбилось на американських настроях. Вони ще існують до нинішнього дня. Коли ще нині є велика частина американської публичної опінії, що є проти війни, то це тому, що багато людей донині не забули Европі того, що вона з американців зробила „сокерс", чи просто пошила їх свого часу в дурні.

Фактично Европа не пошила американців „в дурні". Вони, через свою необережність, самі це зробили, бо в попередній війні занадто підкреслювали гуманні, високопарні, всесвітні кличі, а цілком занедбували говорити про себелюбні національні інтереси краю. Теж і перша війна велась майже за ті самі справи, що й ця. Недаром Гітлер називає теперішню війну продовженням першої. Так як нині, також 17 літ тому, ходило про здушення пруського мілітаризму, про зневтралізовання німецької збірної сили, яка грозила домінацію над світом. Як нині, також і тоді, Америка не бажала собі, щоб Атлянтійський океан опинився в руках Німців, бо це малоб далеко йдучі політичні і торговельні наслідки для Америки. Але тодішні американські державні мужі, з Вудровом Вилсоном на чолі, це замовчували, а задоволялись лиш тим, що кормили широкий загал виключно ідеалістичними кличами — „боротьбою за демократію".

Нині американські державні мужі поступають обережніше. І тому вважають, щоби була пропорція між ідеалістичними та егоїстичними кличами. Бо для нації, вступаючої до війни, потрібно і одного і другого. Коли нація зневохочується в ідеалістичних кличах, вона знаходить заспокоєння в себелюбних кличах. Колиж обридне їй власне себелюбство, вона піддержує себе ідеалізмом.

Серед ріжних голосів, які впливають нині на кристалізацію американської публичної опінії, подибуємо цікаві парадокси: Ті люди, які є за повну участь Америки в війні, і які при тім висувають високі демократичні гасла, щоб удобрухати зневохочених попередньою війною людей, нераз кажуть, що попередня війна фактично велась не лиш за високі ідеали, але також за інтереси Америки. Тому годі твердити, що її ведено задурно, ніби тільки „за забезпечення демократії в світі".

ФІЛЬМОВА АКТОРКА ПОМАГАЄ. — Фільмова зірка Джовн Крофорд купує щадничі бонди, якими Вуйко Сем підпомагає своїй оборонній програмі.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПРО ЩО ТРЕБА ДЕЛЕҐАТАМ ПОДБАТИ?

Ось уже зближається день, коли начнуться наради XX. Конвенції У. Н. Союзу. А мені старому нагадується день 25. червня 1906 року, коли то я був перший раз делегатом на IX. Конвенцію У. Н. Союзу, із відділу в Бреслав, Па. Ніколи не забуду, що я тоді бачив і чув. А бачив багато. Це були початки У. Н. Союзу. Часи, коли перший раз ставали тут в Америці до спільної праці українці з Лемківщини, Буковини і з Угорщини, як тоді казалось, бо тепер уже кажемо Карпатська Україна, як і треба казати. Хто ті часи знає, той і розуміє, які великі заслуги має наш У. Н. Союз у справі зорганізовання і освідомлення наших людей в Америці. За моїх часів не було на конвенції понад 400 делеґатів, як є тепер. Було всього кільканадцять. І не було відділів У. Н. Союзу по всій Америці як тепер. Та щира і чесна праця нашої організації постійно пробивала й найтяжчі перешкоди. Наша „Свобода" усувала тяжкі колоди, яких ніколи не бракувало. І так наш У. Н. Союз зростав поволі в силу. Але це треба завдячувати нашим піонірам. Ось тим Союзовцям, що з них многі вже в гробі, що вірно держалися своєї організації, що мали до неї любов і довіря і не давали себе захитувати підшептам ворогів. Тому згадайте Шановні Делегати, що тепер зійдетесь на XX. Конвенцію, за тих чесних піонірів та йдіть їхніми слідами і стійте на сторожі добра і чести У. Н. Союзу, щоби бути таким способом прикладом для тут родженого й вихованого нашого молодшого покоління.

Йосиф Катулька,
Бруклин, Н. Й.

Роблення скла було відоме старим египтянам тому понад 5 тисяч літ.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Вірші з нагоди Конвенції У. Н. Союзу, які надіслано до „Свободи" віддано до прочитання на Конвенції.

І. К., Джілет, Н. Дж. — Пишіть, як писати, а тільки подайте: СССР. Сумніваємось, чи дійде.

ЧИ СТАНЕ СЕНАТОРОМ
Конгресмен Рейнс Джансон хоче бути йменований сенатором на місце пок. Мориса Шеперда.

Проф. Микола Чубатий.

ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВОЮ

(З серії докладів на українські теми, що були влаштовані Департаментом Східньо-Европейських мов Колюмбійського університету разом з У. Н. Союзом).

(14)

Розквіт **бароку** в західній Европі припадає на 17-те століття. В нім збудовано багато церков езуїтських, тому той стиль званий теж езуїтським стилем. На Україні він вже знаний в другій половині 17. століття і в нім збудовано багато василіянських церков. Одначе барок не став власністю тільки західньої України, навпаки його найкращий розквіт над Дніпром за часів гетьмана Мазепи, тому й український барок дехто й називає стилем Мазепи, великого знавця мистецтва та естета. Всі 5 мазепинні церкви в Києві збудовані в бароковім стилю, передовсім собор Печерської Лаври. Найбільше на схід висунений взір українського бароку це харківський собор на Слобожанщині.

Маємо теж на Україні памятки зовсім пізного бароку, а радше вже стилю рококо. Найкращим представником того стилю, однак з узглядненням українсько - византійського заложення, не тільки на Україні, але теж у цілій Східній Европі є катедра Св. Юра у Львові; зі світського будівництва будинок Київської Духовної Академії, палата гетьмана Разумовського у Батурині і інші.

В добі Мазепи розвинулося теж українське граверство.

Під кінець того періоду українська **музика** має одного із найкращих представників того роду мистецтва. Ним є світової слави композитор Д. Бортнянський. Стояв він так само всеціло під впливом західніх мистців, головно італійських музик Палестріно та Скарлятті, де побирав образування. Хоч походив з української козацької родини, одначе був приневолений працювати у Петербурзі на царськім дворі. В цілій його музичній творчости проявляється український характер.

Українська наука 17-го та 18-го століття.

Найвизначнішим українським вченим 17-го століття був Мелетій Смотрицький. Незвичайно талановитий письменник спершу по стороні православних, в другій половині свого життя по стороні униятів. Його знаменита граматика церковно-словянської мови аж до половини 18-го століття була найкращим підручником тої науки у цілому словянському світі. В його других творах проявляється глибокий змисл соціольогічний, в однім із своїх творів дає майже новочасну дефініцію нації. Вийшов сам з ученого Острозького середовища, де батько його Герасим був ректором. Мелетій схилявся радше в сторону української аристократії та вказував як важко прийдеться вести українському народові боротьбу за гідне існування, коли стратить шляхту.

В 17-тім столітті жив також перший український археольог; ним був унійський холмський епископ Яків Суша, що перший на Україні робив розкопи. Робив пошукування на руїнах холмського замку короля Данила. Був теж істориком церкви.

Українська історіографія натомісць розвинулася між українськими православними. В першу чергу слід згадати козацьке літописання — Самовидця, Грабянки та других. Під кінець 18-го століття появляється теж перша історія України під наголовком: Історія Русів. Автором був мабуть Григорій Полетика. Сама назва вказує навязування української історії до часів київської Руси.

Першим українським фільософом, що створив власний систем (містично-пантеїстичний) був Григорій Савич Сковорода. Фільософом з катедри був Петро Лодій, який жив одначе вже на переломі 18-го та 19-го століття. Петро Лодій був професором фільософії у Львові та Петербурзі.

Наука права традиційно на Україні все стояла високо. По моїй думці — в тій ділянці людського знання на Україні не було занепаду. Повстання козацької держави зачинає новий період в розвою української правничої культури, а її результатом був кодекс козацького права опрацьований за гетьмана Данила Апостола окремою комісією українських правників під проводом генерального обозного Якова Лизогуба, під заголовком: „Права, по которим судиться малоросійський народ", незатверджений однак петербурським урядом. В тім кодексі віддзеркалюються ще старі елементи українського права з київської доби, права Литовського Статута, слідний великий вплив німецького магдебурського права та кодексу цісаря Карла V.

Характеристичні черти державного та суспільного устрою козацької держави.

Хоча козацька держава вийшла із суто демократичної організації козаччини та на плечах народнього руху за Богдана Хмельницького, дуже скоро стала присвоювати собі взори устрою Польщі. Вже при кінці 17-го століття козацька держава із первісно демократичної республики з доживотним виборним президентом - гетьманом на чолі, переміняється у шляхоцьку публику подібну до польської держави. Давна Козацька Рада вічевого характеру сходить на другий плян, а в добі Мазепи тратить всяке значіння. На перший плян висувається Рада Старшин, як влада законодавча. Виконною владою була Рада Генеральної Старшини, себто рада міністрів.

Адміністраційно ділилася держава на полки, ті на сотні. У полковника та сотника була зосереджена влада цивільна та військова.

Під суспільним оглядом тільки до геть. Самійловича не було станової ріжниці, від того часу козаки стають верствою упривилейованою зовсім як в Польщі шляхта, з козацьким загалом як демосом шляхецьким та старшинами як аристократією. Некозацький загал населення, так звані посполиті не мали привилеїв і поволи попадають у нову панщину. Тільки Запороже, яке було на ділі окремою козацькою державою, зберегло демократичний лад.

В міру витворення українського панства витворюється український шляхоцький побут в житті. В 18-тім столітті впливи французької товариської цивілізації дістаються теж між українське панство.

Народне господарство та кольонізація степової України.

Зі заведенням панщини в 18-тім столітті українська козацька держава відбудовує наново по віках втрачені торговельні звязки з Чорним морем, зачинається експорт українських рільничих продуктів за кордон. До цього достосовується й демократичне Запороже, яке у 18-тім столітті зачинає кольонізацію степової України, а давні запорожці розходяться по так званих паланках, закладають рідні та управляють рілю. У 18. століттю за часів геть. Разумовського на Україні розбудовується перша індустрія.

(Дальше буде).

РОСІЙСЬКИЙ БОС.

Осип Сталін, російський диктатор, що недавно тому обняв уряд премієра, з котрого становища зрезигнував Молотов.

БРИТІЙЦІ ФОРТИФІКУЮТЬ ГРАНИЦЮ.—Туреччина доносить, що британці будують фортифікації на границі між Іраком і Транс-Йорданією (1), концентрують війська проти Габанії (2) і Діванія (3). Кажуть, що британські траспортові сили стоять у Басрі (4).

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ.

ІСТОРІЯ ГОРОДИН

Городини, які тепер є спільні ріжним краям і народам, походять від городин, які плекали наші старинні предки в ріжних частях світа, сотки літ тому.

Картопля або бараболя, як загально думають, походить з Південної Америки. До Англії впроваджено її в 1586 р. Французи, кілька століть тому називали бараболі подібно як ще і тепер зовуть їх німці „земними яблуками". Солодка бараболя, що в дійсности не є бараболею, має бути азійського походження. Колюмб мав привести цей т. зв. рід картопель до Европи і подарувати навіть еспанській королевій Елисаветі (Ізабелі).

У Ню Порт, Р. Ай., є переданя, що там їли перші бараболі в Злучених Державах в домі при вулиці Корн. Давні американці називали бараболі „яблуками любови", а деякі люди думали, що вони є трочі, хоч цінили їх високо, по причині їхньої красоти.

Брукву виплекано початково з ростини, що росла в дикім стані в нинішній Росії. Її плекання ступнево поширилось між давніми кельтами, які перші почали її вживати як поживи.

Пастирнак є загально відомий майже в цілій Европі в дикім як і плеканім стані, а в північній Франції знали його сотки літ тому.

Цибулю плекали перші греки. З писань істориків є відоме, що робітники, працюючі при будові єгипетських пірамід, їли вже цибулю.

Мексико твердить, що відкрив помідори (томейто). Ростина капусти росла в дикім стані в деяких частях англійського морського побережжя.

Шпінат походить з околиць близьких Перського заливу, хоч його плекано насамперед у Персії та Арабії ще в часах старинних римлян.

Китай уважається батьківщиною редьковці, підчас коли хрін мав взяти свій початок в Україні.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

Дня 22. квітня 1941. р. по дворічній тяжкій недузі помер в місцевім шпитали в Шікаго, Ілл., член Бр. св. О. Николая, від. 106. У. Н. Союзу,

ІЛЬКО ПАВЛІВ.

Роджений 10. жовтня 1889. року. Помер у 52. році життя. Походив зо села Юсептичі, повіт Жидачів, Західна Україна. Похорон відбувся 26. квітня, в 9. годині рано з церкви св. О. Николая на вічний спочинок на український цвинтар св. О. Николая, Гігінс Ровд і Десплейн Ривер.

Покійний прибув до Злучених Держав 23. мая 1913. року. До У. Н. Союзу вступив 31. липня 1934. р. Був членом Бр. св. О. Николая і У. Н. С. 6 років і 9. місяців.

Покійний оставив у смутку жену Анну, дочки Катерину й Олену (замужні) і 3 внуків і сина Григорія (жонатого).

Смерть забрала щирого українського громадянина, щирого Січовика, котрий за життя любив народні справи і жертвував, що була його сила.

В похороні взяли численну участь члени Бр. св. О. Николая, від. 106., родини, знайомих і кревних.

Нехай чужа земля буде Йому пером! В. Й. П.!

Г. Дацьків, секр.

✝

Дня 2. мая 1941., помер в Ню Бритен, Кон., член від 254. У. Н. Союзу

ІВАН ШУБЕЛЯК.

Мав при смерти 58 років. Походив зо села Вільшаниця, повіт Лісько, Галичина. Був членом 254. Відділу 32 роки.

Покійний все брав живу участь в народніх справах. Був касієром церковного уряду 12 літ.

Полишив жінку Анну і доньку Марію, замужну Мотика.

Похорон відбувся 5. травня, з церкви Пр. Діви Марії.

Вічна Йому память!

С. Андрусьо, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Тов. Зап. Січи, від. 367., відбудуться в вівторок, 13. травня, в год. 7:30 ввечір. Проситься всіх членів явитись на зборах. На цих зборах роздасться чеки-дивіденду. Також проситься членів, щоб вирівнали свої довги за вкладки. Не забуваймо, а стараймося приєднувати нових членів, як старших так молодих! — За уряд Тов.: М. Сорохтей, П. Лиско, Р. Дмитрів.

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 300. Звалення на землю.

Щоб вирватись з рук Тарзана Тарзеля запустила свої зуби в його руку. Але Тарзан від того укушення ані неворухнувся.

Здивована дівчина подивляла його витревалість. Та водночас це її лютило, що Тарзан супроти неї такий невгнутий.

Вона далі боролась, аби вивволитись. Вона штовхала Тарзана з цілої сили, доки вони обоє не втратили рівноваги.

Втративши рівновагу, вони обоє рунули вділ. Летячи вдолину Тарзан ще держав руку Тарзелі в своїй руці.